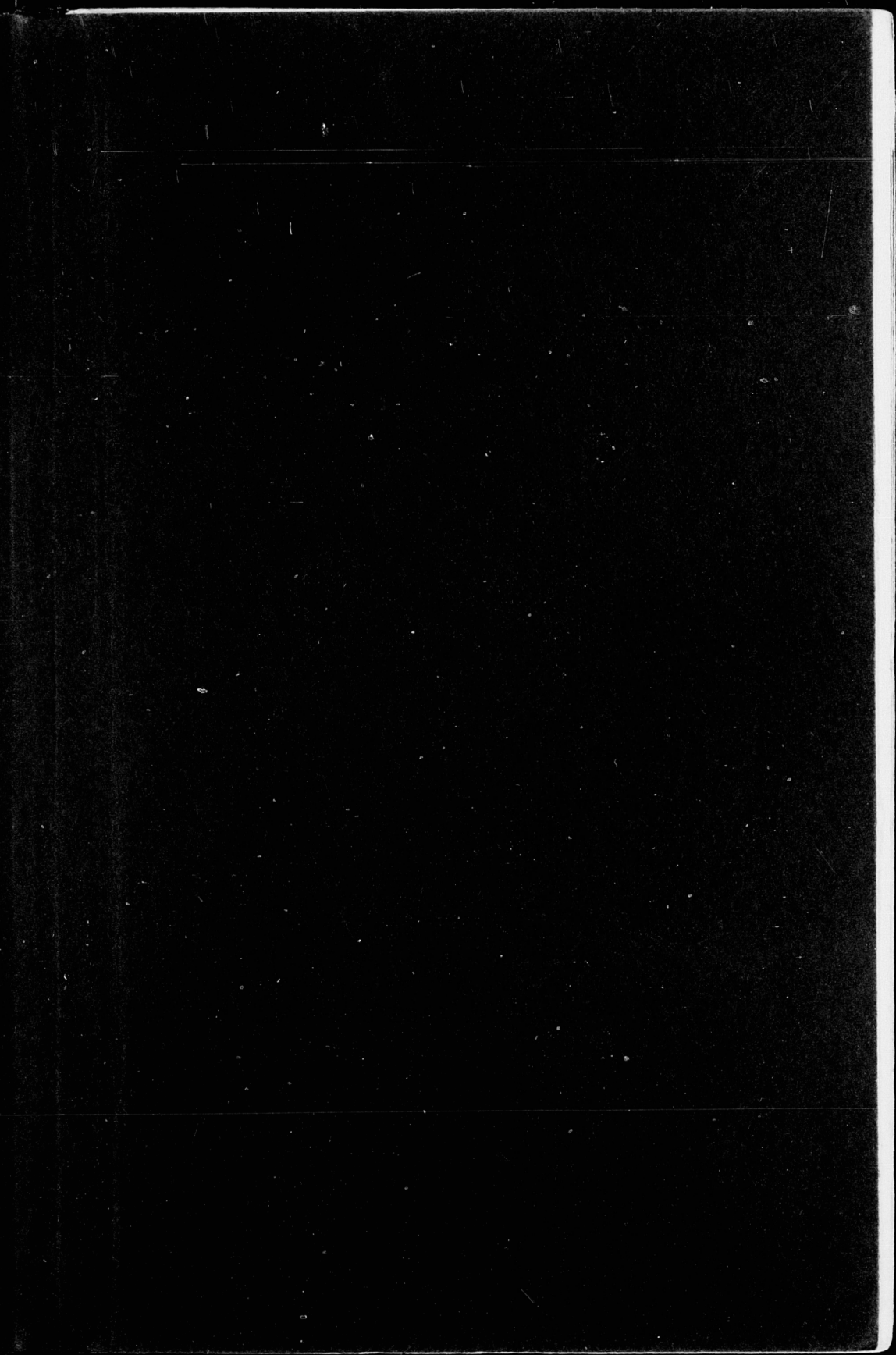

B. oct.

1826

I

I

I

I

V

V

B. vol. 1871

INHOUD VAN JAARGANG III

I	Het roode Kruis Dr. W.J.F. Nuyens (aantal Pag.:	35
II	Gedachten naar aanleiding van de oorlog van 1870 Dr. W.J.F. Nuyens	60
III	Het Mandement van het Nederlandsche Episcopaat en de zoogenaamde Liberale partij Een Limburger	42
IV	Rome Dr. H.J.A.M. Schaepman	59
V	Finantieele operatiën volgens de moderne beginselen	38
VI	De kunst zonder God W. Wessels Pr.	46

BI

EL

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0368 7658

B. oct. 1826

**KATHOLIEK-NEDERLANDSCHE
BROCHUREN-VEREENIGING.**

I.

HET ROODE KRUIS

EEN WOORD TOT MIJNE LANDGENOOTEN,

DOOR

W. J. F. NUYENS.

Ridder der Orde v. d. H. Gregorius de Grootte, Med. Obst. Doctor,
Lid van den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland.

DERDE JAARGANG.

TE HAARLEM BIJ
A. B. VAN DEN HEUVEL.
1870.

daan. In het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* van 18 Julij ll. vond men onder anderen de volgende oproeping, waaruit men al dadelijk het doel en de wijze van werking van HET ROODE KRUIS leert kennen.

COMITÉ'S TE 'S GRAVENHAGE, TOT HULP AAN ZIEKE EN
GEKWETSTE KRIJGSLIEDEN IN TIJD VAN OORLOG.

De oorlog, tusschen twee magtige, naburige Rijken losgebarsten, zal weldra zijne vernielende uitwerking doen gevoelen. De vereenigingen onder HET ROODE KRUIS maken zich gereed om naar vermogen hulp te verleen en aan de ongelukkige slagtoffers van dien krijg. Maar daarvoor is *geld, veel geld* noodig. Stadgenooten! stelt ons dan door overvloedige giften in staat om aan de plicht der menscheijkheid te voldoen. Vraagt niet of het *landgenooten of vreemdelingen* zijn, die gewond daarneder liggen, maar staat wat van het uwe af tot leniging van het ongelukkige lot van uwe en onze *medemenschen*. Uwe gaven, hetzij in geld, hetzij in pluksel, linnen, voedings- en verkwikkingsmiddelen of andere bruikbare voorwerpen, zullen, wanneer zij bij één onzer ontvangen worden, met den meesten spoed voor dat doel worden gebezigd.

Namens het Vrouwen-Comité:

- Douairière van der Oudermeulen, geb. van Wickevoort
Crommelin, *Lange Voorhout* No. 40.
L. Gravinne van Randwijck, *Koninginnegracht* No. 16.

Het bestuur van het Mannen-Comité:

- Mr. J. Loudon, *Korte Voorhout* No. 7.
Jhr. Mr. F. G. A. Gevers Deynoot, *Alexanderstraat* No. 9.
Dr. H. v. Cappelle, *v. d. Boschstraat* N. 2.
Dr. J. Bosscha Jr., *Javastraat* No. 3.
Dr B. Carsten, *Nieuwehavenstraat* N. 61.
J. van Stralen, *Plein van 1813*, No. 2.
Jhr. J. L. C. Pompe van Meerdervoort, *Javastraat* No. 116.
H. N. C. Baron van Tuyll van Serooskerken, *Parkstraat*,
No. 13.
J. Herm. de Ridder, *Laan* No. 24.

Men ziet uit deze oproeping, dat mannen uit den aanzienlijksten stand der maatschappij, geleerden, geneesheeren zich aan het hoofd van het Haagsche Comité gesteld hebben, dat dames van den hoogsten rang, zich evenzeer als mannen aan het edel doel van HET ROODE KRUIS wijden, dat inzamelingen van gelden, van kleederstukken, en van verkwikkingen, de nuttige aanwending en bezorging daarvan het doel is.

Ongelukkigerwijze heeft de vereeniging HET ROODE KRUIS zich niet algemeen genoeg verspreid. De oorzaak hiervan is tweeledig: ten eerste is zij niet algemeen genoeg bekend, met hoeveel prijzenswaardigen ijver, de oprichters ook alle pogingen in het werk gesteld hebben, om haar algemeen bekend te maken; ten tweede is het al te zeer een zwak der menschen, en laten wij het erkennen, van onze landgenooten in het bijzonder, om »geen zorg te hebben voor den tijd” en zich te vergenoegen met het spreekwoord, »komen die tijden, dan komen die plagen.”

Die tijden zijn, helaas! gekomen, en met die tijden die verschrikkelijke plagen! Ofschoon ten elfde ure, laten wij toch nog doen wat in ons vermogen is, om mede te werken tot het goede, het edele doel van de vereeniging HET ROODE KRUIS.

Om daartoe, naar mijne zwakke vermogens het mijne bij te brengen is deze brochure geschreven.

Mijne lezers neme haar voor hetgeen zij is. Ik zal volstrekt geen letterkundigen arbeid van eenige waarde geleverd hebben. Ik zal medegewerkt hebben tot een goed werk, en dat is veel meer.

Ik voer in het bijzonder het woord tot mijne katholieke landgenooten. Ik heb dit meer dan eens, niet geheel en al vruchteloos mogen doen; doch wellicht nooit heb ik het gedaan, met zooveel verlangst dat men mijne woorden niet onopgemerkt zal laten voorbijgaan. Als Christen, als Nederlander, als geneesheer, als mensch, is niets mij dierbaarder dan dat aan een grootsche verhevene liefdeplicht worde voldaan; dat wij allen toonen, dat wij in den ure des gevaars, broeders, kinderen van een vaderland zijn; dat de edele kunst om des lijders rampen te lenigen, op

alle mogelijke wijzen gemakkelijker worde gemaakt; dat eindelijk menschen-lijden, menschen-smarten worden verzacht!

Ik weet dat gijlieden niet achterwege zult blijven! Onze priesters zullen wijzen op de hooge verplichtingen van liefde voor den wettigen vorst, voor het vaderland, voor alle menschen. Onze edele, onze onovertroffene liefdezusters zullen zoo noodig naar de slagvelden, naar de hospitalen snellen, in de heilige vaste overtuiging dat de eerste plicht, het tweede gebod gelijk aan het eerste van God te beminnen is; »bemint uwe evenaasten, gelijk u zelveu." Wanneer men de geschiedboeken hunner edele, hunner heiligé congregatie kon openslaan, dan zou men daarin lezen groote daden van naastenliefde, van zelfverloochening, grootscher en edeler dan de daden van wereldbedwingers en menschenverwoesters. Onze vrouwen en dochters zullen zich scharen naast andere edele nederlandsche vrouwen en dochters, zij zullen vragen, »laten wij te samen, als kinderen van hetzelfde vaderland, als moeders en zusters van Nederlanders gemeenschappelijk werken, ter leniging van de rampen, die zoovele natuurgenoeten kunnen treffen." Wij allen eindelijk, wij zullen toonen dat wij zonen zijn van één vaderland, broeders van één geslacht, getrouwe onderdanen van ééneu vorst!

Men vergeve mij, zou ik haast zeggen mijne oude gewoonte, om tot mijne katholieke landgenooten in het bijzonder te spreken. Vooral aan henzelfen vraag ik verschooning. Ik ken hen, ik weet dat ik hun geen grooter belediging kan aandoen, dan door te veronderstellen dat in hunnen boezem een flauw Nederlandsch hart klopte; dan door voor een oogenblik slechts te gelooven, dat zij niet met geestdrift, met liefde zich naast alle andere Nederlanders zouden scharen, zoodra het eene edele, eene vaderlandsche zaak geldt!

Ik ken hen; ik weet dat deze gevoelens in hun boezem huisvesten. En zoo ik al in het bijzonder deze regelen voor hen schrijf is het alléén in de veronderstelling dat de nobele vereeniging »HET ROODE KRUIS" geheeten, door bijzondere omstandigheden bij hen minder bekend is, dan die vereeniging het wel verdient.

De vereeniging »HET ROODE KRUIS,» ontleent haren naam aan het herkenningsteeken hetwelk is aangenomen voor hen die op het slagveld, of bij andere gelegenheid voor het doel der vereeniging werkzaam zijn. Dat herkenningsteeken is een rood kruis op een witten armband voor personen, en een rood kruis en een witte vlag voor plaatsen. 1)

De vereeniging is op de volgende wijze ontstaan.

Bij de oorlogen die in de laatste jaren Europa geteisterd hebben is men tot de droevige ervaring gekomen, dat veel meer slachtoffers weggeraapt worden door ziekten dan door oorlogswapenen, dat er veel meer soldaten sterven ten gevolge van verwondingen, dan dat er onmiddellijk den dood op het slagveld vinden.

Ook heeft men de ervaring opgedaan, dat hoe uitmuntend ook de militaire geneeskundige dienst van vele landen moge ingericht zijn, er in tijd van oorlog in den regel gebrek aan de noodige hulp is, dat er niet slechts behoefte gevoeld wordt aan artsen, maar vooral niet minder aan verplegers of verpleegsters.

Veel werd er in het werk gesteld om aan de bestaande behoefte in oorlogstijd te gemoet te komen. De vrouwen vooral toonden bij die gelegenheid een onovertroffen ijver. Wij behoeven onze zusters van den H. Vincentius niet te noemen. De Krim, de Dupelerschans, Solferino, Sadowa hebben hen gezien: andere congregatiën hebben hen waardig zoeken ter zijde te streven. Van Protestantsche zijde heeft de diakonessen-vereeniging getoond, dat zij de edele roeping der vrouw om de zieken en hulpbehoevenden het leed te verzachten, op eene waardige wijze heeft begrepen. Miss Nightingale heeft aan hare Engelsche landgenooten gedurende den Krim-oorlog, alleruitstekendste diensten bewezen. In Rusland werd bij dienzelfden oorlog, door de zusters der kruisverheffing, onder bestier der grootvorstin Helena Paulowna, gedaan wat de liefdezusters in het Fransche leger deden.

In Baden stond de groot-hertogin Louise aan het hoofd van een vrouwen-hulp-comité, dat in den laatsten oorlog het Badensche hulp-corps vergezelde en hulp verleende.

Zoo werd er bij elken oorlog die verderf over een land bracht,

1) Zie het vlugschrift van Dr. J. Bosscha; HET ROODE KRUIS, 's Gravenhage 1867. Van deze Brochure maak ik veelvuldig gebruik, liever nog, ik doe niets anders dan den zakelijken inhoud meer algemeen bekend maken.

dadelijk pogingen aangewend om althans eenig lijden te verzachten. Evenwel ontbrak het aan gemeenschappelijke samenwerking tusschen verschillende mogendheden, en wij moeten het erkennen, bij ons te lande bleef de openbare meening zeer koel. Zij bekommerde zich weinig om hetgeen zou moeten gedaan worden indien ongelukkiger wijze, ons land in een oorlog werd medegesleept. De langdurige vrede, welke wij genoten scheen de gedachte zelfs aan de mogelijkheid van een oorlog voor ons verbannen te hebben.

Dat gemeenschappelijk overleg is tusschen nagenoeg alle Europeesche mogendheden tot stand gekomen. Er zijn internationale maatregelen genomen, om zooveel mogelijk den gewonden op het slagveld te beschermen en vijand zooveel als vriend op te nemen en te verplegen. In October 1863 is deze zaak op een congres te Genève rijpelijk overwogen. Twee Nederlandsche geneesheeren Dr. J. H. C. Basting, Officier van Gezondheid 1e klasse en C. W. M. van der Velde, oud Officier der Marine, vervulden daar waardiglijk de plaats van Nederland. Het congres van 1863 was evenwel niet anders dan eene voorbereidende bijeenkomst. De vraag kwam al dadelijk op in hoeverre de menschlievende pogingen van bijzondere personen of vereenigingen, hoe eerbiedwaardig en edel ook, niet traden op een terrein, waarop uitsluitend de militaire administratie gebied mocht voeren.

Evenwel betoonden verscheidene gouvernementen, dat zij de hulp dier bijzondere vereenigingen in oorlogstijden niet zoo maar onvoorwaardelijk afkeurden. In Augustus 1865 kwam ten tweede male te Genève een congres bijeen, waarop de gevolmachtigden van twaalf regeeringen verschenen. Hier werd een Conventie gesloten, waaraan achtereenvolgens alle regeeringen van Europa zijn toegetreden. Deze conventie bepaalde zich echter alleen tot de onzijdig-verklaring van alle hospitalen, ambulances, en huizen waarin gekwetsten waren opgenomen. Om deze allen en de personen, die de zieken en gekwetsten verpleegden, kennelijk te maken, werd hen HET ROODE KRUIS op een witte vlag of een witten armband ten teeken aangewezen: eene herinnering aan de hospitaalridders der middeleeuwen, die insgelijks toen onder bescherming der godsdienst, de gewonden en zieken bijstand boden.

Te Genève was echter niet het beginsel der hulp-maatschappijen of comité's aangenomen. Dit heeft langs anderen weg ingang

gevonden. In Frankrijk, in Spanje, in Pruisen, heeft men in het jaar 1864 een aanvang genomen, met het oprichten van dergelijke hulp-maatschappijen. Ofschoon deze niet van de regeering zelve in het leven werden geroepen, en het initiatief het meest van aanzienlijke bijzondere personen uitging, namen toch de keizer, koningin Isabella, leden van het vorstelijk huis van Pruisen, de onderneming onder hunne bescherming en bevorderden die door hunnen machtigen invloed.

Wat echter zonder initiatief van eene regeering, eene krachtige volkswil vermag, wanneer dat volk begrip van orde en regel bezit, heeft ons de ziekeverpleging gedurende den Noord-Amerikaanschen oorlog getoond.

»Toen den 10^{den} Julij 1861 de Regeering der Vereenigde Staten gemachtigd werd 500,000 man onder de wapenen te roepen,» deelt Bosscha mede, »ten einde de Zuidelijke Staten, die zich van de Unie wilden scheiden, tot onderwerping te brengen, werden ook van staatswege alle krachten ingespannen om in de geneeskundige zorg voor een zoo talrijk leger te voorzien. Maar reeds terstond nadat het bombardement van het fort Sumter op den 12^{den} April het sein tot den oorlog had gegeven, en de verontwaardiging in de Noordelijke Staten de geestdrift had doen ontbranden om de wapenen op te vatten, ontwaakte bij de vrouwen de bezorgdheid voor het lijden dat al die strijders te wachten stond, bij gemis van geneeskundige legerdienst. Te New-York werd den 29sten April door een honderdtal van de aanzienlijkste vrouwen eene *Centraal-Associatie der Vrouwen* gevormd, zich ten doel stellende de geneeskundige hulp bij het leger te ondersteunen. Door deze Vereeniging werd aan alle Amerikaansche vrouwen een oproeping gericht, om zich tot hetzelfde doel naar lands gebruik in Comité's te vereenigen. Doch, vermits de Regeering zelve, met verbazende veerkracht en spoed, een geneeskundig personeel, en de vervoermiddelen, en de verplegingsartikelen voor gekwetsten en zieken op de slagvelden, in de legerkampen en bezettingsplaatsen, in gereedheid bracht, beantwoordden de Staatsambtenaren die aan 't hoofd dezer dienstregeling stonden, die bemoeiing der vrouwen met minachting, zelfs met spotternij, en weigerden de aangeboden hulp. Niet afgeschrikt door deze terugstooting, hebben de vrouwen van New-York teweeggebracht, door

naar Washington mannen af te vaardigen, die aan hare edele poging klem en gezag wisten te geven, dat 21 mannen van bekwaamheid in militaire zaken, in de geneeskundige praktijk en in de administratie, zich op den 21sten Junij 1861, vereenigd hebben tot een Gezondheids-Commissie voor de Vereenigde Staten (*United-States Sanitary Commission*), die daar toen, in de hoofdstad der Unie, haren zetel gevestigd heeft in een der landsgebouwen, met toestemming van den President Lincoln. Wat deze Commissie, naar mate de oorlog moorddadiger werd, op allerlei wijzen verricht heeft, grenst aan het ongelooflijke. Het zegt weinig te weten dat de plaatselijke Comité's zich spoedig tot 32,000 vermenigvuldigd hebben, en dat in minder dan 3 jaren het Hoofd-Comité door stroomen van giften heeft kunnen beschikken over een bedrag van 25 millioenen gulden aan geld, en over een hoeveelheid voorwerpen, van allerlei aard, die op een waarde van 9 millioen geschat is.

De uitvoerige berichten over de verbazende werking dezer vrijwillige krachtsinspanning zouden hier een plaats moeten vinden wilde men de bedrijvigheid beschrijven van deze geheel burgerlijke Vereeniging, door de Regeering geduld, maar aan hare eigene krachten overgelaten. En hoe heeft die Gezondheids-Commissie hare krachten besteed? 214 hospitalen heeft zij ingericht met 133,800 bedden. Door hare artsen, helpers, verplegend personeel, mannen en vrouwen, onder de leiding harer Commissarissen, heeft zij tot zelfs onder het vuur van den vijand de gekwetsten van de slagvelden doen weghalen, om hen in hare lazaretten, hare hospitaaltenten en vaartuigen het eerste verband te doen aanleggen. De Gezondheids-Commissie heeft weten te zorgen dat de lijdens aan hunne ziekbedden een woord van troost en bemoediging vonden, en een penvoerder om tot hunne betrekkingen te spreken. Ook tot de familiën der strijders heeft zich hare zorg uitgestrekt. Onder den naam van *Hospitaal-Agent-schap* was er een geregelde dienst ingericht, om de namen der overal verspreide gekwetsten op te teekenen, en de vragen naar hunnen toestand te beantwoorden, en een doodenregister, waarvan de opgaven, door de Agenten gewaarmerkt, als wettig bewijsmiddel van overlijden zijn erkend geworden. Wanneer men bedenkt, dat in Oostenrijk de familiën van 84 officieren en van

12,000 onderofficieren en soldaten, die uit den oorlog van 1866 niet zijn teruggekeerd, onkundig van hun lot en uiteinde zijn gebleven, dan zal men moeten erkennen, dat ook deze vorm van menschlievende zorg een weldaad geweest is voor de Noord-Amerikanen onder de rampen van hunnen burgeroorlog.

Maar op het einde van dien oorlog was de Gezondheids-Commissie, met hare vertakkingen over het geheele land en hare onuitputtelijke geldbronnen, de Geneeskundige Staatsdienst geheel boven het hoofd gewassen. De Regeerings-officieren van Gezondheid hadden zich te beklagen dat hun dienst, in het oordeel der bevolkingen, achterstond bij de vrijwillige verpleging, en dat zij door de kracht der publieke opinie gedwongen waren zich te onderwerpen aan de bemoeiingen van allerlei burgerpersonen.

De bedenking, dat georganiseerde Burgerverenigingen, door menschenliefde geleid, het gevolg zouden kunnen hebben, waarover de leger-artsen in Noord-Amerika zich beklaagd hebben, heeft ook in Europa sommige Souvereinen doen aarzelen, dezen vorm van zorg voor hunne legers aan te nemen. Wellicht zijn zij ook tot bedachtzaamheid geraden door de opmerking, dat het denkbeeld op republikeinschen bodem is opgekomen, en getoond heeft onder de heerschappij van republikeinsche vrijheden zich te kunnen verwezenlijken tot een zelfstandige kracht.

Politieke redenen zullen dan met krijgskundige overwegingen er toe hebben samengewerkt, dat, van de Groote Mogendheden, alleen Frankrijk en Pruisen zich vereenigd hebben met de Koningin van Spanje, de Koningen van Nederland, België, Denemarken, Wurtemberg, Italië en Portugal, de Groothertogen van Baden en Hessen-Darmstadt en het Zwitsersch Eedgenootschap, tot de Conventie van Genève. De Keizers van Oostenrijk en Rusland zijn later dan al de overige Gouvernemen ten daaraan toegetreden, de eerste gedurende, de laatste na den oorlog van 1866 in Duitschland."

De oorlog van 1866 heeft niet minder getoond, van hoeveel nut de hulp-comités kunnen zijn, en hoeveel leed er door de gemeenschappelijke samenwerking van deze met de militaire geneeskundige dienst kan verzacht worden. Wij beroepen ons al weder op hetgeen wij in het lezenswaardig geschrift van J. Bosscha medegedeeld vinden.

»Toen een oproeping om het publiek tot mededeelzaamheid te wekken ten behoeve der slachtoffers van den naderenden oorlog, openlijk door den Minister van Oorlog en Graaf Stolberg was aanbevolen, hielden de toezendingen niet op, uit geheel Noord-Duitschland van giften van allerlei aard. Er kwamen aanbiedingen van onvergolden diensten tot genees- en heelkundige hulp, tot verpleging en oppassing, tot geleiding van transporten, tot opzicht over inkomende goederen en over de Lazaret-depôts die, de legers op hunne marschen volgende, naar de aanwijzing van Graaf Stolberg, door zijne gemachtigden ingericht, door het Hoofdcomité van het noodige voorzien werden.

In Berlijn was het middenpunt der verzendingen een huis onder de Linden, door den eigenaar edelmoedig afgestaan; en behalve twee andere verzamelplaatsen van giften, waren op onderscheiden punten der stad 40 huizen, waarvan de bewoners ze daartoe aangeboden hadden, aangewezen, om tot gemak der ingezetenen ook kleinere geschenken in ontvang te nemen. Op het einde van de maand Junij waren 250 vrouwen uit den aanzienlijken stand dagelijks werkzaam om al de ongelijksoortige voorwerpen te ziften, tot gebruik geschikt en ter verzending gereed te maken. Te gelijkertijd waren van de 150 onder-comité's door het geheele land verspreid, die van Maagdeburg met 22 vrouwen-comité's, en die van Breslau, van waar twee korpsen studenten, het eene van 60, het andere van 40 vrijwilligers, naar de slagvelden van Boheme zijn gezonden, op groote schaal werkzaam.

De Vereeniging vond bij de Regeering de meestmogelijke tegemoetkoming. Het verkeer met het leger werd gemakkelijk gemaakt door eene Ministerieele Verordening van 10 Junij, waarbij het dragen van den armband met HET ROODE KRUIS verplichtend werd gemaakt voor allen die dienst deden bij de veldlazaretten, — artsen, beambten en bedienden. Aan hare verzendingen op de Staatsspoorwegen werd vrijdom van vracht verleend; aan hare genees- en heelkundigen en andere personen van haar dienst, vrijkaarten; aan goederen, vrijstelling van inkomende rechten; aan Graaf Stolberg en door dezen aan zijn gemagtigde, een Johanniter Ridder, die Lid van het Hoofd-Comité was, het kosteloos gebruik van de telegrafien. Van de dienst door de telegraaf-

draad te bewijzen aan de menschlievendheid in den oorlog, kan de volgende episode uit die dagen, een voorbeeld uit velen geven.

Op den 28sten Junij ontving Graaf Stolberg te Berlijn met de telegraaf uit Langensalza de tijding, dat daar nog 1500 Hanoveranen en Pruisen op het slagveld van den vorigen dag lagen, gekwetst en zonder hulp, met de vraag: »Wat kunt gij doen?» Aanstonds was er groote drukte in het huis onder de Linden N°. 76, en binnen weinige uren was er een buitengewone spoortrein op weg, overbrengende, onder geleide van een lid van het Hoofd-Comité, heelmeesters, diakonessen, zusters van liefde en drie groote goederenwagens, met eene eerste bezending van verband-, voedings- en ververschingsartikelen. Een gelijk bericht bracht de telegraaf over naar Stuttgart. Het Wurtembergsche *Sanitäts-Verein*, dat in zijn eigen land in het ontbrekende voor de geneeskundige legerdienst voorzag, dat zelf tot zijn dienst heilkundigen voor den oorlog vormt en nu ook de zorg voor de invaliden op zich genomen heeft, is tevens een voorbeeld van internationale hulpvaardigheid. Twee jaren vroeger hadden in Sleeswijk, Pruisen en Denen zijne gaven genoten, in dezen oorlog gingen zijne uitzendingen naar Oostenrijkers en Italianen; en onverwijld ontvingen ook de gekwetsten bij Langensalza wat er tot hulp voorhanden was.

Van groot gewicht (zoo zegt dezelfde schrijver op eene andere plaats) is het geweest, dat de vrijwillige vereenigingen tot hulpverschaffing, bij hare eerste proeven in 1864 en 1866, al hare geestdrift en zich ontwikkelende kracht hebben getoond zonder de grenzen te overschrijden waarvan de eerbiediging door het belang der menschheid zelve gevorderd wordt. De klachten der Noord-Amerikaansche Officieren van Gezondheid over belemmering in hunne dienst door de bemoeijingen van allerlei menschenvrienden, hadden ook in Europa weérklank kunnen vinden en veld winnen. Het eergevoel van den militairen arts kon gekwetst worden door uitdrukkingen, waarin men hem scheen te zeggen: »Wij komen uwe tekortkomingen aanvullen.» Aan die uitdrukkingen ontbrak ook wel eens een juist begrip. Bij het betoog der onmogelijkheid om de geneeskundige legerdiensten voor alle omstandigheden in toereikenden staat te onderhouden, heeft men niet altijd het onderscheiden karakter in het oog gehad van den

arts met den degen op zij, en den arts met »HET ROODE KRUIS» op den arm. De Geneeskundige Dienst bij de legers heeft, volgens haar oorspronkelijke instelling, een geheel andere taak te vervullen dan de hulpbetooning der menschlievendheid. De Geneeskundige Dienst bij de Zee- en Landmacht is geroepen, met al de middelen waarover zij beschikken kan, de levende strijdkrachten van den Staat in gezonden toestand te bewaren, en te herstellen wanneer zij door kwetsuur of ziekte tijdelijk aan de dienst onttrokken worden. Wie voor altijd verminkt is geworden, of ligt te sterven, dien laat zij aan zijn lot over als een onbruikbaar oorlogstuig, om te gaan zoeken waar nog strijdbare manschap is die zij weder op de been kan helpen. De verpleging der menschlievendheid vraagt niet waar zij een man kan behouden voor een volgenden strijd, maar waar een mensch is wiens lijden zij kan verzachten, en zij staat hem ter zijde tot in zijn stervensuur. Toen in den zomer van 1866 het Oostenrijksche leger Bohemen ontruimde en de Pruisen het achterna trokken, voerden beiden hunne geneeskundige legertreinen mede, maar lieten duizenden gekwetsten en zieken hulpeloos achter: toen snelden de mannen en vrouwen van HET ROODE KRUIS toe, niet vragende, waar Oostenrijkers of Pruisen lagen, maar waar een officier of een soldaat in zijn lijden te helpen was. In het laatste tijdperk van den Noord-Amerikaanschen burgerkrijg, kon daar op het oorlogstoo- neel nergens meer een gekwetste vallen en een zieke liggen, of er was in de nabijheid een post of een dépôt vanwaar onverwijld hulp werd verleend, omdat die helpers niet vroegen of die gekwetste en die kranke een unionist was of separatist, een neger of een blanke.

De edelsten onder de artsen bij de legers en de zeemachten gevoelen het, dat de hun opgelegde plichten, streng opgevat, behooren tot de barbaarschheden van een vorigen tijd, en zij hebben reeds vroeg de verschijning van HET ROODE KRUIS met ingenomenheid begroet. Zij zijn nu warme voorstanders en bevorderaars van de genootschappen van voorzorg tot hulp van gekwetsten en zieken in den oorlog. Toen de besturen dier genootschappen in Augustus van dit jaar 1867 een Congres te Parijs hadden bijeengeroepen, toen was het als of de vertegenwoordigers van de Geneeskundige Diensten der legers van geheel Europa, en er waren beroemde namen onder, daar waren bijeengekomen om

de volken toe te roepen: »Laat ons niet alleen op de tooneelen van krijgsmans lijden in den oorlog, maar volgt ons om er het werk der menschenliefde te doen, waar wij ons eigen menschelijk gevoel onbevredigd moeten laten.»

In de neiging der volken om voor elkanders gekwetsten in den oorlog te zorgen spreekt een zucht naar toenadering die afkeer verspreiden moet van hatelijkheden en vijandelijkheden tusschen de onderscheiden deelen der menschheid. Hoe meer die neiging zich in daden gaat vertoonen, en een algemeene samenwerking tot dat einde de gruwelen van den oorlog tot het gevoel van allen zal brengen, des te krachtiger zal de stem zijn die voor vrede zal pleiten bij het geweten van hen, aan wie de macht gegeven is om oorlog te verklaren.»

Uit hetgeen men in het geschrift van Dr. Bosscha leest, zal een ieder overtuigd zijn van het groote nut dat het comité HET ROODE KRUIS reeds heeft gesticht en nog kan stichten.

En waarom was het in Nederland nog zoo weinig bekend?

De schuld hiervan kan men op zeer velen in den lande niet werpen. Dr. J. H. C. Basting, Dr. J. Bosscha, Dr. Verwey hebben onmiddelijk de aandacht er op gevestigd. Een tal van mannen, van aanzien en invloed hebben zich de zaak aangetrokken. Koning Willem III heeft onmiddelijk zijne bescherming aan de edele onderneming verleend. De vereeniging is geconstitueerd; hare statuten, die men in deze brochure overgenomen zal vinden, zijn openbaar gemaakt. Hier en daar hebben zich onder-comité's van HET ROODE KRUIS geconstitueerd. Velen maar nog niet genoeg.

En van waar dat?

Omdat gelijk ik zoo even zeide, wij Nederlanders dikwijls ons door de zeer laakbare gewoonte laten medeslepen om uit te stellen, om ons te vergenoegen met het spreekwoord: »dan Tijd, dan Raad.» Moge bedachtzaamheid eene deugd wezen, al te groote bedachtzaamheid ontaardt in traagheid en wij Nederlanders, die zij met aller verlot gezegd, vervullen vaak de rol van . . . de dwaze maagden die geen olie in de lamp hadden toen het uur was aangebroken, dat zij die moesten hebben.

Evenwel men kan veel, misschien alles herstellen, wat men soms door gemis aan belangstelling moge misdreven hebben, en dat door dubbele krachtsinspanning. Waar nog geen onder-comité

van HET ROODE KRUIS is, kan er een opgericht worden: kan er in eene plaats niet een opgericht worden, welaan! dat de mannen en vrouwen van goeden wil zich aansluiten bij een onder-comité in een naburige gemeente! Met goeden wil vermag men veel.

De lezers van dit vlugschrift, dit vertrouwt de schrijver, zullen van het nuttige en edele der vereeniging HET ROODE KRUIS overtuigd wezen; in dat geval blijft ons niets meer over dan te bespreken, hoe wij het doel der vereeniging zullen helpen bevorderen, naar de krachten die een ieder in zijne verschillende maatschappelijke toestanden ten dienste staan.

Een ieder kan medewerken.

De man, de vrouw die in zijne gemeente, zijnen kring invloed bezit, kan medewerken door het bevorderen van de oprichting van een onder-comité. Burgemeesters, raadsleden, geestelijken, geneesheeren, ambtenaren, onderwijzers zijn in kleinere plaatsen de personen, aan wie hun stand en het vertrouwen dat zij genieten, het gemakkelijk maakt om het initiatief te nemen. Hunne echtgenooten, (zoo zij gehuwd zijn,) kunnen naast het mannen-comité een vrouwen-comité oprichten, dat gemeenschappelijk samenwerkt.

Deze allen kunnen hunne vrienden en kennissen oproepen om met hen tot het edele doel den behulpzamen hand te bieden, zoo doende kan in bijna iedere plaats een onder-comité gevormd worden. Is het toch zoo moeielijk in iedere gemeente van eenigen omvang, tien personen van goeden wil te vinden? En brengen de omstandigheden het niet mede dat men in eene gemeente een onder-comité oprichte, dan kan men zich aansluiten bij het comité eener naburige gemeente. In een groot getal steden bestaat de vereeniging reeds. Volgens berichten in de dagbladen zijn, in alle groote steden van ons land, in Breda, Arnhem, Groningen en meer andere plaatsen reeds comité's in werkzaamheid en hebben zij hunne oproeping tot medewerking aan hunne medeburgers en alle lieden van goeden wil gericht.

En wat moet men geven?

In de eerste plaats geldt: iedere gift hoe groot, hoe klein zal met erkentelijkheid worden aangenomen. Mocht de nood dringend worden, dan zullen, ik twijfel er niet aan, onze vrouwen en dochters aan de huizen willen medegaan, om gelden in te zamelen. Zulke wijze van doen heeft in den regel de gunstigste uitwerking. In 1868 hebben ettelijke onzer katholieke vrouwen, dames uit de aanzienlijke en deftige standen, zich de moeite getroost in persoon, huis aan huis om eene bijdrage te vragen voor een op te richten invalidenfonds voor gekwetste zouaven. Deze inzamelingen zijn op verreweg na niet in alle gemeenten van ons land geschied, wellicht in niet meer dan de helft. Men heeft zich slechts tot geloofsgenooten gewend en toch bracht de collecte f34,000 op. Wat zou zij kunnen opbrengen indien men in alle gemeenten van ons land, bij lieden van alle geloofsbelijdenissen, bij aanzienlijken en eenvoudigen aanklopte met uitnoodiging om hen, die de onafhankelijkheid van ons vaderland beschermen, zooveel mogelijk te verzorgen.

Behalve geld kunnen kleedingstukken dienen. Flanellen- en wollen onderkleeders, wollen kousen, linnen, zijn onontbeerlijke behoeften, vooral voor den soldaat, die bij de ruwheid van het weder en afwisselingen van temperatuur door het eigenaardige zijner levenswijze aan ettelijke ziekten meer dan in het gewone dagelijksch leven, meer dan gewoonlijk is blootgesteld. — Wij behoeven er niet aan te herinneren, dat oud linnen en pluksel onontbeerlijke middelen zijn, die in een hospitaal nooit in te groote hoeveelheid kunnen voorhanden zijn.

Verder zijn er een honderdtal verkwikkingen van verschillenden aard, die den zieken of gewonden militair van uitstekend nut kunnen wezen, en hem althans eenige verlichting verschaffen. Wijn, voor de verzwakten, plantenzuren, als: citroen, bessensap, chocolade, suiker, tabak, thee, vleesch-extract, verduurzaamde melk, gelijk reeds door een fabrikant ten geschenke aan HET ROODE KRUIS is gedaan, kaas en een tal van artikelen, te veel om te noemen, doch welke den een in deze den ander in gene gevallen van nut kunnen zijn. 1)

---

1) Zie verder hier over op pag. 34.

Ik eindig met het oog op de gevaarvolle omstandigheden, waarin ons vaderland zich wellicht spoedig zal bevinden, mijne lezers het volgende toe te roepen:

Laat een ieder toonen dat zijn vaderland hem lief is, en dat hij Nederland's onafhankelijkheid op prijs weet te stellen.

Laat een ieder doordrongen zijn van het besef, dat een volk dat weet te toonen dat het zichzelf acht, en dat de zaak zijner onafhankelijkheid met ernst weet te verdedigen, geacht en ontzien wordt.

Geen beter middel om ontzien te worden, dan te toonen dat men zich met hand en tand zal verdedigen, zoodra men wordt aangevallen.

Laat een ieder gevoelen en beseffen en door daden toonen, dat hij begrijpt, hoezeer het geëerbiedigde vorstenhuis van Oranje het symbool van onze onafhankelijkheid en zelfstandig volksbestaan is.

Laten protestant en katholiek, orthodox en modern, conservatief en liberaal vergeten hoe zij elkander soms bestreden hebben, maar laat de herinnering aan vroegere partijkamp, geheel en al uitgewischt worden door het gevoel van de plichten die ons binden, aan het eene gemeenschappelijke vaderland!

Eensgezind; vastberaden; bereid om offers te brengen; als in één gelid, tegenover hen die ooit Nederlands onafhankelijkheid zoude belagen; neutraal in woorden en daden, tegenover de beide oorlogvoerende volken; maar met den onwrikbaren wil om ook eigene neutraliteit te doen eerbiedigen.

En dan! steeds de woorden van den H. Ignatius de Loyola voor oogen te houden.

De mensch moet werken alsof God niets doet, en vertrouwen alsof God alles doet.

Wij brengen de volgende stukken onder het oog onzer lezers. Zij bevatten de statuten enz. van HET ROODE KRUIS, benevens eene mededeeling door een der eerste bevorderaars en oprichters dier vereeniging dezer dagen in een veelgelezen blad geplaatst. Wij wenschen het onze bij te dragen om die mededeeling nog meer te verspreiden en algemeen te maken.

---

19 Julij 1867,
n°. 60.

— 20 —

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods,
KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN
ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN
LUXEMBURG, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordragt van Onze Ministers van Oorlog en van Marine, van den 16/19den Junij 1867, Kabinet litt. Y¹² en n°. 26,

In aanmerking nemende dat Wij bij de Conventie te Genève gesloten op den 22sten Augustus 1864, en krachtens Ons besluit van den 21sten Julij 1865, onder n°. 85 in het *Staatsblad* geplaatst, met de contracterende Mogendheden en die daaraan later zijn toegetreden, overeengekomen zijn, in tijden van oorlog de zieke en gekwetste militairen van alle natiën te beschermen, door het beginsel van onzijdigheid toe te passen op de plaatsen waar zij zich bevinden, hetzij bij transporten, hetzij in ambulancen, infirmeriën, hospitalen of particuliere woningen;

Overwegende dat deze overeenkomst is uitgegaan van het verlangen der regeringen, om de rampen van den oorlog niet alleen voor zoo veel in haar vermogen is te verzachten, maar ook om de pogingen van bijzondere personen en vereenigingen tot hetzelfde doel te bevorderen;

Gelet op het bestaan van Comité's elders ingesteld om daartoe zamen te werken, en op de blijken van menschlievendheid, ook door Nederlands ingezetenen gegeven, om in tijden van oorlog hulp en verkwikking aan zieken en gekwetsten van alle natiën te verleenen;

Wenschende bij voortduring het lijden, waaraan de krijgsmann bij de vervulling zijner pligten is blootgesteld, te helpen lenigen, en onze krijgslieden te doen deelen in de hulp door andere inrigtingen van internationale liefdadigheid voorbereid;

Den Raad van State gehoord (advies van den 9den Julij 1867, n°. 7);

Gelet op het nader rapport van Onze voornoemde Ministers ,
van den 13/16 Julij 1867 (n°. 74 S en 55);

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen :

ARTIKEL 1.

Er zal zijn eene Nederlandsche Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog, hetzij Nederland er al dan niet in betrokken is.

ART. 2.

De Vereeniging wordt bestuurd door een Hoofd-Comité, dat zijn zetel heeft te 's Gravenhage.

ART. 3.

In alle gemeenten van het Rijk en in 's Rijks Koloniën en Overzeesche bezittingen kunnen afdeelingen worden opgericht, ook de zoodanige, die geheel of gedeeltelijk uit vrouwen bestaan.

ART. 4.

Het Hoofd-Comité stelt de Statuten der Vereeniging vast en zijne Reglementen van Orde.

ART. 5.

De eereleden der Vereeniging, de Voorzitter en de leden van het Hoofd-Comité benevens de Secretaris, worden door Ons benoemd.

ART. 6.

De Voorzitter en de leden van het Hoofd-Comité verrigten alle werkzaamheden gratis; worden zij afgevaardigd om in dienst van de Vereeniging buiten hunne woonplaats werkzaam te zijn, dan hebben zij aanspraak op reis- en verblijfkosten uit 's Rijks kas. Het Rijk voorziet zoo veel mogelijk in de localen voor de werkzaamheden van het Comité benoodigd. Aan den Secretaris wordt uit 's Rijks kas eene door Ons te bepalen toelage toegekend.

ART. 7.

In tijd van oorlog treedt het Hoofd-Comité met Onze Ministers van Oorlog en van Marine in overleg over de meest doelmatige aanwending van de hulpmiddelen der Vereeniging.

ART. 8.

In dienstverrigting dragen de Voorzitter, de leden en de Secretaris van het Hoofd-Comité en die der afdeelingen in Art. 3 bedoeld, een door Ons te bepalen onderscheidingsteeken.

ART. 9.

Het Hoofd-Comité benoemt een zijner leden tot OnderVoorzitter en een tot Penningmeester.

Onze Ministers van Oorlog en van Marine zijn belast met de uitvoering dezes, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Koloniën, mitsgaders aan den Raad van State en aan de Algemeene Rekenkamer tot informatie.

Het Loo, den 19den Julij 1867.

WILLEM.

De Minister van Oorlog,

VAN DEN BOSCH.

De Minister van Marine,

PELS RIJCKEN.

Bij besluit des Konings van den 31 Julij 1867, n°. 71, zijn benoemd tot: Eereleden van de Nederlandsche Vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog:

Henry Dunant, Secretaris van het Internationaal Comité tot hulpverstrekking aan gewonde krijgslieden te Genève;

W. J. Knoop, Luitenant-Generaal, Bevelhebber in de 2de Militaire Afdeeling;

Dr. J. H. C. Basting, Officier van Gezondheid der 1ste klasse bij het garnizoen te Bergen op Zoom;

C. W. M. van de Velde, Oud-Zee-officier;

Bij besluiten des Konings van 31 Julij en 9 Augustus 1867 zijn benoemd tot Voorzitter van het Hoofd-Comité der Vereeni-

ging: Dr. J. Bosscha, Oud-Minister van de Hervormde en andere Eerediensten enz.

Tot Leden van het Hoofd-Comité der Vereeniging: (*alphabetisch gerangschikt*).

Jhr. F. de Casembroot, 's Konings Adjudant in buitengewone dienst, Kapitein-Luitenant ter zee, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

Dr. L. J. Egeling, Inspecteur voor het Geneeskundig Staats-toezicht in Zuidholland;

G. Elsen, Deken en Pastoor te 's Gravenhage;

Jhr. G. A. C. H. von Goedecke, 's Konings Adjudant in buitengewone dienst, Oud Majoor der artillerie;

Jhr. Mr. A. van der Goes, 's Konings Adjudant in buitengewone dienst, Kolonel Kommandant der dienstdoende Sshutterij te 's Gravenhage;

H. Hardenberg, Hoofd-Intendant bij de Militaire Administratie, Secretaris-Generaal van het Departement van Oorlog;

C. J. G. Baron van Hardenbroek van 's Heeraertsberg en Bergambacht, 's Konings Kamerheer in gewone dienst,

Jhr. Mr. H. J. van der Heim, Lid van de Gedeputeerde Staten van Zuidholland;

Mr. D. C. A. Graaf van Hogendorp, Gepensioneerd Oost-Indisch Hoofd-ambtenaar;

Jhr. H. A. van Karnebeek, 's Konings Adjudant in buitengewone dienst, Gepensioneerd Schout-bij-nacht;

Jhr. A. Klerck, Secretaris-Generaal bij het Departement van Marine;

C. E. van Koetsveld, Predikant bij de Hervormde gemeente te 's Gravenhage;

Mr. R. J. C. Metelerkamp, Lid van de Gedeputeerde Staten van Zuidholland;

C. T. van Meurs, 's Konings Adjudant in buitengewone dienst, Gepensioneerd Luitenant-Generaal, Voorzitter van den Raad van Toezicht op de spoorwegdiensten.

L. Mulder, Kapitein der Infanterie op non-activiteit;

J. J. van Mulken, Gepensioneerd Luitenant-Generaal, Lid van den Raad van State;

Mr. J. A. Mutsaers, Lid van den Raad van State;

Mr. D. Polak Daniels, Lid van den Gemeenteraad te 's Gravenhage;

Dr. G. F. Pop, Inspecteur van de Geneeskundige Dienst der Zeemacht;

Mr. L. N. Graaf van Randwijk, Grootmeester van het Huis des Konings;

Dr. J. J. Sas, Inspecteur van de Geneeskundige Dienst der Landmacht;

Jhr. Mr. J. A. Singendonck, Griffier van de Eerste Kamer der Staten-Generaal;

W. C. A. Staring, Referendaris bij het Departement van Binnenlandsche Zaken;

Jhr. C. M. Storm van 's Gravesande, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

O. Baron van Wassenaar Catwijk, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

Mr. H. F. Baron van Zuylen van Nyevelt, Lid van de Gedeputeerde Staten van Zuidholland.

Tot Secretaris: Dr. L. H. Verwey, Oud-officier van Gezondheid, Plaatsvervangend lid van den Geneeskundigen raad van Zuidholland.

Het Hoofd-Comité heeft in zijne Vergadering van den 15^{den} Augustus 1867 van zijne Leden benoemd tot:

Onder-Voorzitter C. T. VAN MEURS.

Penningmeester C. J. BARON VAN HARDENBROEK VAN 'S HEERAERTSBERG EN BERGAMBACHT.

— 82 —

STATUTEN der Nederlandsche Vereeniging tot
het verleenen van hulp aan zieke en gewonde
krijgslieden in tijd van oorlog, ingesteld bij
's Konings besluit van 19 Julij 1867, n°. 60.

ARTIKEL 1.

De Vereeniging heeft ten doel:

In tijd van oorlog, het lot van den gekwetsten en zieken krijgsman, door persoonlijke diensten en stoffelijke hulpmiddelen te helpen verzachten, ook dan, wanneer hare hulp wordt gevraagd door oorlogvoerende natiën, terwijl Nederland in den oorlog niet betrokken is;

In tijd van vrede, zich uitsluitend voor die taak voor te bereiden, om daarvoor steeds gereed te zijn.

ART. 2.

In alle gemeenten van het rijk, en in zijne koloniën en buitenlandsche bezittingen, kunnen afdelingen worden opgericht, die den naam dragen van »Comité's tot hulp aan gekwetste en zieke krijgslieden," ook zoodanige, die enkel uit vrouwen bestaan.

Tot leden der Comité's worden niet slechts zij toegelaten, die geschenken geven of eene vaste jaarlijksche contributie betalen, maar ook zij, die zich verbinden door hunne talenten, ervaring, nijverheid, vervoer van personen en goederen, of door persoonlijke diensten, in tijd van oorlog, als geneeskundige, verpleger of verpleegster van zieken, helper of helpster in hospitalen, ambulances, hospitaalschepen of vaartuigen enz. tot bereiking van het doel der Vereeniging te zullen medewerken.

Tien of meer personen kunnen een Comité vormen.

De Comité's kiezen hun eigen bestuur en de wijze, waarop zij wenschen tot het doel der Vereeniging mede te werken.

Zij hebben de goedkeuring hunner inrichting noodig van het Hoofd-Comité om als afdeling der Vereeniging te worden erkend. Zij zenden tot dat einde aan hetzelfde hun reglement en een opgaaf van het bestuur en van de leden.

De Comité's zenden jaarlijks een verslag van den toestand hunner inrichting aan het Hoofd-Comité, zij beschikken niet over de gelden en hulpmiddelen, voor de Vereeniging bestemd, zonder overleg met het Hoofd-Comité; en volgen, in tijd van oorlog, de aanwijzingen van hetzelfde. Elk Comité is bevoegd één zijner leden benevens den Voorzitter, naar de algemeene Vergaderingen af te vaardigen.

ART. 3.

In plaatsen, waar geen Comité is opgericht, kunnen door het Hoofd-Comité Correspondenten worden benoemd, die de toezending van geschenken voor de Vereeniging bevorderen en bemiddelen, en tot bereiking van haar doel trachten bij te dragen.

ART. 4.

Het Hoofd-Comité onderhoudt de betrekking met de Vereenigingen van gelijken aard in het Buitenland en tracht, door goede verstandhouding met de geestelijke orden en genootschappen tot wier taak het verplegen van zieken behoort, de onderlinge samenwerking voor te bereiden.

In geval van oorlog treedt het, voor de behoeften van de Nederlandsche Land- en Zeemagt, in overleg met de Ministers van Oorlog en van Marine.

In gevallen van oorlog, waarin Nederland niet is betrokken, bepaalt en regelt het Hoofd-Comité, in overeenstemming met de betrokken autoriteiten, de hulp door de Vereeniging aan gekwetste en zieke krijgslieden van oorlogvoerende natiën te verleen.

Het onderhoudt de betrekking met de binnenlandsche Comité's en met die in de koloniën en buitenlandsche bezittingen van het Rijk, door briefwisseling, door toezending van een exemplaar van al de van het Hoofd-Comité, in druk, uitgaande geschriften, door raad, inlichting en advies, en door zijnen zedelijken steun, waar het mogt noodig of gewenscht zijn.

Het zal, wanneer het voor zijne taak hulpmiddelen behoeft, zich tot de Comité's wenden, opdat elk Comité daartoe, naar vermogen, bijdrage.

Het stelt zich eindelijk in betrekking met de Commissarissen

des Konings in de provinciën, met de hoofden der gemeentebesturen, met de opperbestuurders der koloniën en buitenlandsche bezittingen van het Rijk en de hoofden der gewestelijke besturen van dezelve, ter bevordering van de belangen en het doel der Vereeniging.

ART. 5.

In geval de benoeming van nieuwe leden van het Hoofd-Comité door hetzelfde noodig of wenschelijk wordt geacht, doet het daartoe de voordragt, met eene aanbeveling van personen, aan den Koning.

ART. 6.

Na afloop van elken oorlog, waarin door de Vereeniging hulp is verleend, en overigens alle twee jaren, wordt eene Algemeene Vergadering, door het Hoofd-Comité bijeengeroepen, gehouden.

In deze Algemeene Vergadering geeft het Hoofd-Comité verslag van zijne verrigtingen en van den staat der Vereeniging, en legt het rekening en verantwoording af van zijn beheer.

Tot de Algemeene Vergadering hebben alle leden der Vereeniging toegang.

Het regt van stemming tot het nemen van besluiten, hebben de Voorzitter en de leden van het Hoofd-Comité;

de Voorzitters en Voorzitsters der Comité's;

de Correspondenten van het Hoofd-Comité, en

de afgevaardigden der Comité's.

Het verslag, op de Algemeene Vergadering uitgebragt, wordt den Koning aangeboden en door den druk openbaar gemaakt.

ART. 7.

Afdeelingen in de Koloniën en buitenlandsche bezittingen van het Rijk, regelen hare betrekking tot de Vereeniging door bijzondere overeenkomsten met het Hoofd-Comité.

ART. 8.

Het teeken van onzijdigheid ter bescherming van gekwetsten, bij de Conventie van 22 Augustus 1864 (*Staatsblad* 1865 n°. 85) door de contracterende Mogendheden aangenomen, is ook het herkenningssteeken der Nederlandsche Vereeniging.

Tot het dragen van dat teeken wordt, in tijd van oorlog, eene bijzondere magtiging vereischt.

Aldus vastgesteld in de Vergadering van het Hoofd-Comité, op den 3 October 1867.

De Voorzitter van het Hoofd-Comité:

(get.) BOSSCHA.

De Secretaris van het Hoofd-Comité:

(get.) Doct. VERWEY.

Voor eensluidend afschrift:

De Secretaris van het Hoofd-Comité:

Doct. VERWEY.

REGLEMENT VAN ORDE VAN HET HOOFD-COMITÉ DER NEDERLANDSCHE VEREENIGING TOT HET VERLEENEN VAN HULP AAN ZIEKE EN GEWONDE KRIJGSLIEDEN IN TIJD VAN OORLOG.

ARTIKEL 1.

Het Hoofd-Comité oordeelt en beslist over alles, wat het doel der Vereeniging en de middelen om het te bevorderen betreft behoudens art. 6 der Statuten.

ART. 2.

De Voorzitter roept de leden schriftelijk tot de Vergaderingen van het Hoofd-Comité op.

Op verzoek van *vijf* leden moet eene Vergadering belegd worden.

Alle besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen der aanwezige leden.

In eene Vergadering van minder dan de helft der leden kan geen besluit worden genomen.

Bij staking van stemming over zaken beslist de Voorzitter.

Bij stemming over personen, wordt, wanneer bij de eerste stemming geene meerderheid verkregen is, eene tweede stemming gehouden, bij gebreke van eene meerderheid wordt alsdan tot eene derde stemming overgegaan over de twee, die de meeste

stemmen bekwamen, en dan bij staking der stemmen door het lot beslist.

Over zaken wordt hoofdelijk, over personen bij besloten briefjes gestemd.

De Voorzitter kan de behandeling van een, door de leden gedaan voorstel, tot eene volgende Vergadering verdagen.

ART. 3.

Het Hoofd- Comité wordt verdeeld in vijf Sectiën, die raad, inlichting en advies geven aan het dagelijksch bestuur, als:

EERSTE SECTIE.

Geldelijke aangelegenheden.

TWEDE SECTIE.

Geneeskundige en hygiënische aangelegenheden,

als: geneeskundigen, ziekenverplegers en verpleegsters, helpers en helpsters, instrumenten, verbandmiddelen, geneesmiddelen, ververschingen, kleedingstukken, onderrigt in ziekenverpleging.

DERDE SECTIE.

Vervoer- en verblijfmiddelen,

als: draagstoelen, karren, wagens, paarden, ezels, vaartuigen, vloten, spoorwegwagons, tenten, huisselijke behoeften, bedden, matrassen, dekens, enz., bewarings-, inpakkings- en verzendingsmiddelen.

VIERDE SECTIE.

Binnen- en buitenlandsche aangelegenheden,

als: inrigting, hulpmiddelen der binnen- en buitenlandsche Comité's en die in de Koloniën en buitenlandsche bezittingen van het Rijk, de plaatselijke toestanden en hulpbronnen der binnenlandsche Comité's, zoo als: middelen van gemeenschap, producten van landbouw en nijverheid, vervoermiddelen, hospitalen, persoonlijke hulp, enz.; de betrekkingen van het Hoofd-Comité met de Comité's in het buitenland.

VIJFDE SECTIE.

Persoonlijke aangelegenheden van zieke, gekwetste, gestorven en gevangen krijgslieden,

als: geestelijke bijstand, briefwisseling met familiebetrekkin-

gen, berigten aan naastbestaanden en autoriteiten, zorg voor persoonlijke herkenning, begraven, toezending van voorwerpen van waarde of belang aan naastbestaanden, toezending van ondersteuning aan krijgsgevangenen, lectuur, uitspanningsmiddelen.

De Sectiën benoemen hare Voorzitters en regelen hare werkzaamheden.

ART. 4.

Er is eene *Commissie van dagelijksch bestuur*, bestaande uit den Voorzitter, den Onder-Voorzitter, den Penningmeester en de Voorzitters der Sectiën.

Deze Commissie is belast met de regeling van den dagelijken gang van zaken.

Zij neemt in spoedvereischende gevallen eene beslissing.

Zij geeft verslag van hare verrigtingen aan het Hoofd-Comité.

ART. 5.

De Voorzitter leidt en regelt de werkzaamheden van het Hoofd-Comité.

Hij onderteeft alle stukken die van het Hoofd-Comité uitgaan.

Hij benoemt de leden der Sectiën en Commissiën voor speciale onderwerpen, alsmede de afgevaardigden.

Hij vertegenwoordigt het Hoofd-Comité.

ART. 6.

De *Penningmeester* is belast met de ontvangsten van alle gelden voor het Hoofd-Comité bestemd; met de uitgaaf van gelden na magtiging van het Hoofd-Comité en met de belegging van gelden naar goedvinden van het Hoofd-Comité.

Hij doet jaarlijks rekening en verantwoording aan het Hoofd-Comité.

Hij is lid van de Sectie voor de geldelijke aangelegenheden.

ART. 7.

De *Secretaris* voert de pen voor het Hoofd-Comité, den Voorzitter en de Commissie van dagelijksch bestuur.

Hij onderteeft alle stukken met, of namens den Voorzitter.

Hij is belast met de verzending van alle stukken die van het Hoofd-Comité uitgaan, en contrasigneert het adres.

Hij is belast met het bureau en het archief.

ART. 8.

In tijd van oorlog regelt het Hoofd-Comité zijne werkzaamheden op voordragt van de Commissie van dagelijksch bestuur, in overleg met de Sectiën.

ART. 9.

Bij tijdelijke afwezigheid worden vervangen:

de Voorzitter door den Onder-Voorzitter, en deze door den oudste in jaren, van de leden der Commissie van dagelijksch bestuur;

de Penningmeester en Secretaris, door een der leden van het Hoofd-Comité, daartoe door den Voorzitter aan te wijzen.

Aldus vastgesteld in de Vergadering van het Hoofd-Comité, op den 4 November 1867.

De Voorzitter van het Hoofd-Comité,

(get.) BOSSCHA.

De Secretaris van het Hoofd-Comité,

(get.) Doct. VERWEY.

Raadgevingen aan de leden en begunstigers der Nederlandsche Comité's onder "HET ROODE KRUIS."

Meermalen ontving ik dezer dagen, uit verschillende plaatsen van ons vaderland, van de leden en begunstigers van de Nederlandsche comité's onder »HET ROODE KRUIS» een verzoek, om hen eenigzins te willen inlichten ten aanzien der plichten die, in de tegenwoordige ernstige tijdsomstandigheden, op hen rusten en werden de vragen tot mij gericht: »Wat moeten wij nu doen, wij willen thans gaarne handelen, geef ons raad enz.» Dit gaf mij aanlei-

ding om te vermoeden dat er ook nog wel meer belangstellenden in deze edele zaak zullen worden gevonden, die daaromtrent iets willen lezen, en daarom maak ik van de kolommen van dit dagblad gebruik om die raadgevingen, die ik zoowel schriftelijk als mondeling meende te moeten mededeelen, nu ook nog eens aan het publiek ten beste te geven.

Daartoe zal ik twee vragen trachten te beantwoorden.

De eerste vraag luidt: »*Welke is thans de roeping der Nederlandsche Comité's onder het roode kruis, welke is nu de op hen rustende taak?*»

De tweede vraag is: »*Op welke wijs moeten de leden der Comité's onder het roode kruis thans krachtig werkzaam zijn, m. a. w. wat moeten de leden en begunstigers dier vereeniging thans doen?*»

A. De taak die thans op de Nederlandsche comité's rust is in de eerste plaats, zich naauw verbinden met het Hoofd-Comité, en dit te laten beschikken over al het door hen verzameld geld, personeel en materieel; zij moeten zich beijveren steeds de aanwijzingen van het Hoofd-Comité getrouwelijk op te volgen. Hier vooral leerde toch de ervaring dat slechts *eendracht machtig* maakt.

Verder is het noodig dat de Comité's thans hunne roeping wel overwegen en dienaangaande krachtig handelen. Vele Comité's verkeeren, naar mijn oordeel, ten opzichte van hunnen toekomstigen werkkring in dwaling.

Hunne roeping is in tijden van oorlog en op tot hen gerichte aanvragen, de militaire geneeskundige dienst en de intendance in het behandelen en verplegen van zieken en gekwetsten *te helpen*, maar niet hun daarin *voor te gaan*. Onze Comité's kunnen, als zij daartoe door de autoriteit worden uitgenoodigd, zelfs op het slagveld hulpdiensten verrichten, maar deze gevallen zullen zeldzaam zijn. Hunne diensten zullen vooral worden gevorderd bij de ambulance, bij het transporteren van zieken en gekwetsten, bij de veldhospitalen, maar vooral in de blijvende hospitalen. De beste diensten zullen zij kunnen bewijzen door een ruimen toevoer van materieel aan de officieren van gezondheid en intendance, door het verder geheel op zich nemen van het vervoer onzer zieke en gekwetste dapperen langs onze waterwegen naar het binnenland, door het aldaar verplegen dier lijdens in, geheel onder hun opzicht staande en door hen opgerichte tenthospitalen,

barakken en andere ziekenverblijven enz. Wil men een voorbeeld hoe ik mij zulke Comité's zoodanig werkend voorstel? Welnu, men veronderstelt dan (zie Militaire Spectator van deze maand) dat de vijand, uit België komende, achter onze inundatielinien wil trachten te komen om op deze wijze ons vaderland te overmeesteren. — Ons leger zal dit uit alle macht trachten te beletten.

De voornaamste en bloedigste gevechten zullen dan plaats hebben in den omtrek van het Hollandsch Diep, de positiën van den Moerdijk, en aan de mark. Nu leert helaas de ervaring dat er in zoodanige gevechten thans duizende gekwetsten op het slagveld vallen.

Dan is ook de best voorziene intendance en de meest ijverige militaire geneeskundige dienst niet in staat om meer te doen dan aan die ongelukkigen de eerste hulp te verleenen. Men kan hen om zoo te spreken daar niet houden, men heeft geen verpleegruimte, geen voedings- en verkwikkingsmiddelen die daarvoor zouden worden vereischt. — Hun langer verblijf aldaar verhindert dat men de nieuw aangebrachte gekwetsten behoorlijk verzorgt en in die gevallen nu kunnen, op aanvraag der autoriteit (altijd onder directie van het hoofdcomité, dit stel ik steeds voorop) de comité's, krachtig optreden. De comité's van 's Bosch, Breda en Bergen op Zoom hebben de geneeskundige dienst aldaar met personeel en materieel krachtig ter zijde gestaan, en nu liggen er van wege de comité's Dordrecht en Gorinchem flotilles, bestaande uit platboomde vaartuigen, trekschuiten enz., door stoomslepers getrokken gereed, om deze zieken en gekwetsten naar het binnenland te transportereren. De Comité's IJselmonde, Schiedam, Delft, 's Hage, Wassenaar, Leiden, Voorburg, Haarlem en Amsterdam hebben nu tenthospitalen, barakken en andere ziekenverblijven disponibel en nemen de derwaarts getransporteerde lijdens geheel onder hunne verzorging en verpleging — enz. Zie daar een geval medegedeeld, omtrent de gelegenheid waarbij en de wijze waarop, ik onze comité's in die treurige omstandigheden mij zoo gaarne krachtig handelend voorstel. Andere omstandigheden geven natuurlijk andere plichten.

De Comité's moeten verder thans ijverig zorgen:

1. Om zooveel mogelijk *gelden* bijeen te verzamelen.
2. Om een goed geoefend *hulppersoneel* beschikbaar te hebben.

Indien zij daartoe over vrijwillige ziekenverplegers kunnen beschikken en er bevindt zich eene militaire zieken-inrigting in hunne woonplaats of in hunne nabuurschap; dat zij dan trachten de medewerking van den eerstaanwezenden officier van gezondheid in te roepen (die, ik ben er zeker van, hun niet zal worden geweigerd) en verder door middel van het hoofdcomité den Minister van Oorlog vergunning te vragen, om die candidaat-ziekenverplegers in die militaire ziekeninrichting tot goede ziekenoppassers te doen opleiden — welke vergunning hun steeds zal worden geschonken.

3° Ga men voort zich het noodige *hulp-materieel* aan te schaffen.

Dit materieel nu is *tweeledig*:

en wel een eigenlijk *verband-materieel*

en een *voedings- of verkwikkings-materieel*.

Het door de Comité's aan te schaffen *verband-materieel* moet zooveel mogelijk in overeenstemming zijn met het door de militaire geneeskundige dienst gebruikt wordend materieel. Ik ben steeds bereid om daaromtrent aan de belanghebbenden de noodige inlichtingen te geven. Ik geef de Comité's verder den raad om de geheele bezorging van dit verband-materieel, van het noodige lijf- en bedlinnen enz. enz. aan de damesleden van het Comité op te dragen. Tot dit noodzakelijkst verband-materieel breng ik: verbandlinnen, verbandkatoen, linnen pluksel, »gitten-charpie», zuivere Glycerine, watten pluksel, doekverbanden, katoenen zwachtels, gips zwachtels, gewaste taf, guttapercha linnen, ijsmachines van Tosselli, ijszakken, irrigateurs van Esmarck (die, zoo ik hoop, weldra bij ons bij het verband de soms zoo gevaarlijke en schadelijke sponzen zullen vervangen), kleefpleister, Engelsche pleister, gewaste zijden draden, zilver-draad, insecten spelden, gewone spelden, krommè en regte naalden, naalgaren, band, zwam en bloedstelpende middelen, tourniquetten enz. Verder tot liggings- en verplegings-materieel, reken ik: bedden, matrassen, lakens, dekens, kussens, hemden, onderbroeken, sokken, ziekenjassen, handdoeken, ziekenmantels, pantoffels, lucht-kussens, borden, kannen, lepels, messen, vorken, enz. enz.

De hulpcomité's moeten zich verder aanschaffen: veld- en raderbrancards, veldbedden, *verband-randsels*, *verplegings-randsels* (tot deze laatste beveel ik vooral aan, de thans zeer verbeterde

en practisch ingerichte »keukenrandsels" van mijn vriend den kolonel baron van Tuyll van Serooskerken te 's Hage), transportkarren en wagens, trekschuiten tot ziekenvervoer ingericht, ziekententen (zooals er een van uitnemende constructie door het Haagsche comité is tentoongesteld) en verder zoodanige ziekenverblijven, als hun, in 't belang der aan hunne zorgen toe te vertrouwen zieken en gekwetsten, geschikt zullen voorkomen.

Ten aanzien van het eigenlijk *verplegings- en verkwikkings-materieel* geef ik in de eerste plaats aan de comité's den raad dat zij zich in tijds kisten aanschaffen gevuld met bussen *van verduurzaamde melk* en idem met bussen *met koffij-extract*, beiden te verkrijgen in de koninklijke fabriek van de heeren Eijzman en Backer te Schiedam. Dit melkpraeparaat en deze koffijbereiding zijn een der weldadigste uitvindingen ten behoeve onzer zieke en gekwetste dapperen. Ik heb ze nog onlangs beproefd en vond ze in ieder opzicht uitmuntend en doeltreffend.

De comité's moeten zich herinneren dat de ervaring leerde hoe men in die treurige omstandigheden veel grooter behoefte heeft aan voedings- en verkwikkingsmiddelen dan aan pluksel en zwachtels.

Onder het aan te schaffen verkwikkings-materieel reken ik verder: chocolade, thee, suiker, geconserveerd brood en beschuit, scheepsbeschuit, Liebig's-vleesch-extract, ingemaakte groenten en vleeschspijzen, sago, rijst, vruchten, vruchtensappen, limonade, wijn, bier, brandewijn, tabak en sigaren, en eindelijk zal men ook ten behoeve der lijders moeten denken aan het noodige schrijfmaterieel en aan onderhoudende lectuur enz. enz.

Ziedaar in algemeene trekken hoe ik mij de taak voorstel, die thans aan de Nederlandsche comité's onder het roode kruis is opgedragen.

En nu het antwoord op de tweede vraag: »Op welke wijs kunnen en moeten de leden en begunstigers dier comité's afzonderlijk, in het belang dier edele zaak werkzaam te zijn, wat hebben zij nu te doen?

Hieromtrent kan ik kort zijn.

Ik antwoord dan: help uwe comité's krachtig in het verzamelen

van *geld*, van *hulppersoneel* en *materieel*. Tracht het edel voorbeeld van Z. M. onzen geliefden Koning, die onlangs aan het hoofdcmité zulk een aanzienlijke somme gelds toezond — en zulk een uitmuntenden voorraad verbandmaterieel deed toekomen, door onze menschlievende landgenooten te doen volgen. Tracht de Nederlandsche vereeniging onder het roode kruis overal in ons vaderland in eere te brengen en daarvoor giften in te zamelen. De menschlievende Nederlandsche vrouwen geef ik eindelijk den raad om zich op hare zamenkomsten niet met het trekken van draadpluksel bezig te houden. — Pluksel toch zal ons wel niet ontbreken, maar liever over te gaan tot het vervaardigen van het veel nuttiger *watten-pluksel* (de vellen watten worden daartoe gespleten en op den wolkant een lap neteldoek gelegd) of wel met het toebereiden van verschillende soorten van »*Gittencharpie*. Tot de vervaardiging van dit laatste zijn toch de fijne vrouwenvingers veel beter in staat dan de grove mannenhand.

En hiermede eindig ik mijn opstel. Het is uitvoeriger geworden dan ik aanvankelijk dacht, maar na het overlezen, meende ik toch daaruit niets te mogen weglaten. De belangstellenden in de edele zaak van HET ROODE KRUIS zullen mij deze uitvoerigheid wel vergeven.
